

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR.....	2
INTRODUCERE.....	3
1. NOȚIUNI INTRODUCTIVE PRIVIND INFRAȚIUNEA DE CLONARE.....	5
1.1. Conceptul de clonare.....	5
1.2. Reglementarea juridică a infracțiunii de clonare în RM.....	6
1.3. Aspecte de drept comparat privind clonarea.....	8
2. ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRAȚIUNII DE CLONARE.....	10
2.1. Obiectul infracțiunii.....	10
2.2. Latura obiectivă a infracțiunii de clonare.....	11
2.3. Subiectul infracțiunii.....	15
2.4. Latura subiectivă a infracțiunii de clonare.....	17
3. ASPECTE PRACTICE PRIVIND INFRAȚIUNEA DE CLONARE.....	20
3.1. Răspunderea survenită în urma infracțiunii de clonare.....	20
3.2. Analiza aspectelor juridice și etice în materia infracțiunii de clonare.....	21
3.3. Argumente în favoarea prevenirii aclonării.....	22
ÎNCHEIERE.....	25
BIBLIOGRAFIE.....	27

LISTA ABREVIERILOR

CP	-	Cod Penal
ONU	-	Organizația Națiunilor Unite
RM	-	Republica Moldova
SUA	-	Statele Unite ale Americii
UE	-	Uniunea Europeană
alin.	-	aliniat
art.	-	articol
cap.	-	capitol
nr.	-	număr
pct.	-	punct

INTRODUCERE

Actualitatea temei. Biotehnologia și ingineria genetică joacă un rol din ce în ce mai important într-o gamă largă de sectoare, iar protecția invențiilor biotehnologice este cu siguranță de importanță fundamentală pentru dezvoltarea economică națională și comunitară.

În același timp, ingineria genetică, pe lângă rezultatele pozitive și inovatoare, poate duce, de asemenea, la abuzuri sau chiar la crime. Importanța valorilor sociale a căror protecție penală este obținută prin incriminarea faptelor de manipulare genetică cu efecte negative, anume identitatea genetică a speciei umane și a rasei umane în diversitatea, unicitatea, integritatea și sănătatea acestora, precum și selecția naturală, justifică adoptarea măsurilor necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității în acest domeniu.

Protecția penală împotriva consecințelor infracțiunilor de manipulare genetică a omului devine astfel o protecție a unicității și irepetabilității speciei umane, în întregul său.

Tehnologia a creat noi probleme etice. Înseminarea artificială, fecundarea în vitro, mamele surrogat, transplantul de organe, prelevarea de organe, manipularea genetică și clonarea sunt toate realități medicale. Nu se mai pune problema dacă acestea pot fi realizate, ci dacă trebuie realizate.

Și aici punctele de vedere pot fi divizate în două categorii: o abordare umanistă seculară și perspectiva iudeo-creștină. Și nicăieri linia de demarcație între aceste două abordări nu e mai clară decât în problemele biomedicale.

Punctul culminant al tehnologiei reproductive este dat de ingineria genetică. Probabil aceasta va fi tema dominantă în etica secolului XXI.

Încercările tot mai dese de clonare a oamenilor, după ce în prealabil s-a reușit clonarea mai multor animale, reprezintă o nouă provocare pentru bioetică.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul studiului științific realizat constă în elucidarea esenței infracțiunii de clonare, cercetarea fiind adresată analizei minuțioase a elementelor constitutive a conținutului normativ al infracțiunii și abordarea pericolului social emanat de infracțiunea în cauză întru accentuarea importanței incriminării acestei infracțiuni în CP.

Prezentul studiu și-a propus următoarele obiective:

- a) analiza evoluției conceptului de clonare;
- b) cercetarea elementelor constitutive ale infracțiunii de clonare;
- c) abordarea aspectelor practice ce țin de infracțiunea de clonare;
- d) studierea aspectelor contraversate ce țin de infracțiunea în cauză.

Metodologia cercetării. Metodologia de cercetare a constat în studierea cărților de specialitate în domeniu, a legislației, a studiilor de caz, în care am urmărit modul de interpretare a legilor și aplicarea lor concretă în domeniul penal, consultarea unor indicatori statistici.

Baza metodologică a cercetărilor este constituită dintr-un sistem de metode, procedee și mijloace de cunoaștere științifică ce s-a conformat obiectului, scopului și obiectivelor formulate. Potrivit obiectivelor propuse, cercetarea este axată pe un set de metode științifice speciale, cum ar fi:

- a) documentarea științifică și analitico-sintetică;
- b) cercetarea teoretică a tezelor;
- c) metoda istorică, logică, sistemică, comparativă, cantitativă și calitativă.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a tezei. Importanța teoretică a studiului științific realizat reiese din cercetarea complexă și cu titlu de amănunt operată pe baza unui subiect (sub aspect juridico-penal) și anume – infracțiunea de clonare.

Valoarea aplicativă a lucrării reiese din faptul că teza de an a fost elaborată ținându-se cont de ultimele cerințe impuse de practica judiciară, fapt consemnat prin prisma complexității de soluții înregistrate cu referire la infracțiunea de clonare și direcțiile propuse de către autor în vederea soluționării problemelor ce pot apărea. Aceste propuneri, pot fi luate în vedere la cercetarea acestei infracțiuni.

Sumarul compartimentelor tezei. Lucrarea de față, este elaborată în baza regulamentului ULIM privind scrierea și perfectarea tezelor de an și este structurată după cum urmează:

Introducerea reprezintă o fundamentare și o justificare a temei supuse cercetării și respectiv, cuprinde referiri privind actualitatea temei investigate, scopurile și obiectivele stabilite ale lucrării, metodologia și procedeele utilizate pentru investigarea completă și corectă a temei abordate, importanța teoretică și valoarea aplicativă a tezei și sumarul compartimentelor lucrării ce reflectă pe scurt conținutul tezei.

În capitolul 1 au fost prezentate repere conceptuale privind infracțiunea de clonare. Făcând primii pași în cercetarea infracțiunii date, pentru o reflectare aprofundată și complexă, au fost dezvăluite diverse aspecte ale acestei infracțiuni. În capitolul 2 au fost analizate elementele constitutive ale infracțiunii de clonare. În capitolul 3 au fost supuse cercetării aspectele practice ce țin de contraversata infracțiunea de clonare.

Prin încheiere, reieșind din scopurile și obiectivele stabilite apriori și în urma investigațiilor efectuate în prezentul studiu, au fost formulate concluzii generale și recomandările.

1. NOȚIUNI INTRODUCTIVE PRIVIND INFRAȚIUNEA DE CLONARE

1.1. Conceptul de clonare

Clonarea este procesul prin care dintr-o singură celulă cultivată se obține o colonie de celule identice. Cuvântul clonare vine de la grecescul klon – ramură.

Metoda constă în prelevarea unui ovul din care se scoate nucleul, în locul căruia se introduce nucleul unei celule embrionare din faza de blastocit. Apoi, ovulul în care s-a făcut transferul de nucleu se va introduce într-o “mamă purtătoare”. Se va realiza în felul acesta o copie fidelă a pruncului născut pe cale naturală [4].

Clonarea mai poate fi privită și ca un proces de duplicare (și nu de reproducere), în urma căruia rezultă un material genetic identic, care nu este însă obținut prin mijloace sexuale.

Reprezentând poate cea mai șocantă dintre provocările științei contemporane, clonarea poate fi privită ca un proces de duplicare (și nu de reproducere), în urma căruia rezultă un material genetic identic, care nu este însă obținut prin mijloace sexuale.

În cadrul reproducerii sexuate, se produce combinarea a două ADN-uri, unul provenit de la tată și celălalt de la mamă, pe când în cazul reproducerii asexuate - asemenea clonării - nu se perpetuează decât informația genetică a unui singur părinte.

În lumea plantelor, clonarea se poate produce în mod natural la plantele care se înmulțesc vegetativ, proces care duce la identitatea genetică a descendenților. Ea se aplică în agricultură și silvicultură, precum și în grădinărit.

Dacă clonarea este întâlnită în mediul natural nu doar în regnul vegetal ci și în cel animal (în cazul speciilor care se reproduc asexuat), oamenii de știință au făcut posibilă realizarea ei și în medii artificiale (laboratoare), aplicând-o și la vertebrate.

Adevărata senzație a produs-o experimentul din 5 iulie 1996, când Ian Wilmut a clonat primul mamifer: oaia Dolly. Au urmat vaca, șoarecele, porcul, găina. Prin clonare se pot obține organisme cu anumite calități “programate”.

De exemplu, la Institutul Roslin s-au desfășurat experimente pentru a se ajunge la vaci care să producă lapte foarte apropiat, din punctul de vedere al compoziției, de cel uman. Savanții au luat în calcul și posibilitatea ca prin clonare să fie înlocuite animalele de casă care au murit sau să fie refăcute speciile amenințate cu dispariția.

Și de la clonarea animalelor, atenția oamenilor de știință s-a îndreptat în mod firesc spre clonarea umană. Nu se poate însă vorbi despre clonarea umană fără a aduce în discuție aspectul etic al problemei.

În vara lui 2000 a apărut teoria copilului din doi tați: „Clonarea face femeia inutilă în perpetuarea speciei și homosexualii pot să se reproducă singuri”, afirma un reputat expert britanic în biotehnologie.

Imaturitatea acestei ramuri a științei, faptul că tehnica clonării (mai ales la animalele superioare și implicit la om) nu este pe deplin stăpânită și impactul major pe care deja îl are în societate (cu influențe directe asupra condiției ființei umane), sunt o parte din motivele pentru care reacția generală este una de respingere.

Joaca de-a Dumnezeu este specifică speciei umane, dar nu e recomandată, mai cu seamă când experimentăm pe noi înșine. Încă de la nașterea lui Dolly, cercetătorii au început să își pună întrebarea cât de departe se poate merge cu această tehnică.

Majoritatea oamenilor de știință au avertizat asupra riscurilor pe care clonarea le presupune în cazul oamenilor. Tehnica nu este încă pusă la punct și presupune riscuri și malformații congenitale, diformități, deficiențe ale sistemului imunitar, îmbătrânire prematură.

Mai mult, evoluția psihică și mentală a unui copil clonat este o mare necunoscută, deoarece observarea evoluției animalelor clonate nu a dat nici un indiciu cu privire la acest aspect.

Teologi și lideri religioși din întreaga lume s-au pronunțat împotriva clonării, condamnând încercările oamenilor de a se substitui voinței divine.

Anul 2002 a stat sub semnul acestor dezbateri, în urma anunțului făcut de o companie americană (Advanced Cell Technology), privind obținerea de celule - sușe embrionare umane în scop terapeutic (pentru reproducerea țesuturilor unor organe umane, cu scopul de a fi transplantate).

Se face deosebirea, în acest sens, între clonarea reproductivă și cea terapeutică, aceasta din urmă fiind privită cu mai multă încredință, deoarece se consideră că ar putea reprezenta o șansă uriașă pentru medicina contemporană.

Clonarea în scop terapeutic vizează obținerea și utilizarea de celule stem (celule embrionice nediferențiate, omnipotente), în vederea utilizării în terapia de înlocuire a țesuturilor.

1.2. Reglementarea juridică a infracțiunii de clonare în RM

Problemele ridicate de biotehnologii și medicină au condus la necesitatea protecției juridico-penale a geneticii umane. În acest sens, au fost adoptate un șir de acte normative la nivel internațional și național [6].

Aceste reglementări sunt de o valoare incontestabilă, atât timp cât asemenea practici pot prezenta eventuale riscuri pentru viață, sănătate sau pot pune în discuție viitorul speciei, mai ales atunci când vorbim despre experimente asupra genomului uman.

Aceste practici redefinesc noțiunea dreptului la viață, aducând în aria sa de protecție datele genetice ale persoanei și viața intrauterină, în lumina acestor noi evoluții, se poate pune problema dacă dreptul la viață își va lărgi conținutul și devine mult mai dificilă trasarea limitelor între dreptul la viață și dreptul la integritate fizică.

La nivel național, protecția juridică a geneticii umane este asigurată de legile supreme ale statelor, legile penale, precum și de legi speciale. E de menționat faptul că domeniile de reglementare diferă, la fel și spectrul acțiunilor incriminate [5].

Sunt reglementate diferit astfel de aspecte ca: statutul embrionilor și al feților, poziția mamelor de substituție, conceptul de moarte și avort, situația donatorilor de țesuturi și de organe, eutanasia activă și pasivă etc.

În alinierea legislației Republicii Moldova la cea internațională, a fost ratificată Convenția Europeană pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei,

Convenția privind drepturile omului și biomedicina și Protocolul la această convenție— Legea nr. 17/2001.

În rezultatul ratificării actelor normative menționate, legiuitorul nostru nu a incriminat infracțiunile privind alterarea genotipului uman și clonarea într-o lege specială, soluția aleasă fiind doar de a introduce componența de infracțiune ”clonarea” în noul Cod Penal.

Totodată, considerăm că țara noastră se află într-un vid legislativ în domeniu, faptele de manipulare genetică neavând o acoperire corespunzătoare din punct de vedere al protecției penale a acestor valori sociale.

Spre deosebire de codurile penale moderne din Europa, Codul penal al RM nu protejează suficient genetica umană, nu acordă atenția cuvenită combaterii faptelor periculoase din domeniul ingineriei genetice.

Partea specială a CP al RM instituie răspunderea penală pentru faptele ilicite printr-un cadru variat și, în același timp, ordonat de incriminări. Ansamblul faptelor care aduc atingere geneticii umane au fost încriminate în legea penală într-un titlu anume al Codului Penal sub denumirea: “Infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei”, Capitolul II, Partea Specială a CP al RM, ele formând grupul infracțiunilor contra persoanei, cu excepția componenței de infracțiune Clonarea, care este inclusă în categoria de infracțiuni contra „Infracțiuni contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război”, Capitolul I, Partea Specială a CP al RM.

E de menționat faptul că Codul Penal al RM nu conține dispoziții speciale referitoare la crearea ilegală de embrioni umani. Însă infracțiunea care atentează direct și nemijlocit asupra geneticii umane este clonarea de ființe umane reglementată de art. 144 CP al RM, infracțiune pedepsită cu închisoare de la 7 la 15 ani.

Este de menționat faptul că conform art. 11 alin. 10) din **Legea Nr.138 din 15.06.2012 "Privind sănătatea reproducerii"**, se interzice crearea de embrioni umani exclusiv pentru cercetări științifice și pentru folosirea celulelor sexuale și a embrionilor în scopuri de clonare a ființei umane [3].

Codul Penal al Republicii Moldova urmează a fi ajustat la cerințele timpului. În acest sens, considerăm oportun de a include un capitol nou în Codul Penal, după capitolul I, după cum urmează: "Capitolul II – Infracțiuni contra geneticii umane", începând cu art. 144.

1.3. Aspecte de drept comparat privind clonarea

Infracțiunea de clonare face parte din crimele și delictele privind manipularea genetică. Motivele care i-au determinat pe membrii Consiliului Europei la interzicerea experimentului de clonare a ființei umane au servit drept rațiuni și pentru legislatorul Republicii Moldova pentru a incrimina și sancționa clonarea ființelor umane.

Așadar, în legislația R. Moldova fenomenul clonării este interzis prin prevederea normei din art.144 al CP. La 19 iulie 2002, Parlamentul RM a ratificat Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a demnității umane față de aplicațiile biotehnologiei, încheiată la Oviedo la 4 aprilie 1997, și a Protocolului adițional la Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a demnității umane față de aplicațiile biotehnologiei, încheiat la Paris la 12 ianuarie 1998.

Menționând interdicția legală a clonării ființei umane în Republica Moldova, constatăm că formularea răspunderii penale pentru clonare urmează a fi perfecționată, textul incriminatoriu al art.144 demonstrând cu lux de amănunte acest fapt. Or, în codurile penale ale altor țări interdicțiile sunt mai extinse, iar prevederile mai ample.

De exemplu, Codul penal al României conține un capitol întreg referitor la crimele și delictele privind manipularea genetică – Capitolul IV: Crime și delictes privind manipularea genetică: Alterarea genotipului (art.193), Utilizarea periculoasă a ingineriei genetice (art.194), Crearea ilegală de embrioni umani și clonarea (art.195), Sancționarea tentativei (art.196), Sancționarea persoanei juridice (197). Așadar, legea penală a Republicii Moldova este mai indulgentă decât cea a României, ea sancționând doar crearea ființelor umane prin clonare [2].

În viziunea noastră, clonarea omului reprezintă rezultatul unui șir îndelungat de experimente. Pentru a interzice rezultatul final, cred că trebuie interzise, la modul rezonabil, și experimentele de etapă. Fiindcă, așa cum este legea penală în acest sens acum, putem presupune că alte sau toate celelalte experimente asupra celulelor umane sunt permise.

Codul penal spaniol din 1995 cuprindea un capitol numit Delicte privitoare la manipularea genetică. În mod curios, acest cod a fost considerat modern numai în ceea ce privește nepedepsirea incestului, dar nu a mai fost considerat bun ca model când este vorba de incriminarea clonării umane.

În Statele Unite ale Americii, SUA a fost primul stat care a interzis clonarea printr-o lege internă, urmat de marea majoritate a statelor dezvoltate, aceasta problema fiind stringenta pentru el, fiind iminenta crearea primei clone umane, cat timp aceasta activitate nu era incriminata.

Tratatul împotriva clonării reproductive a fost propus prima dată în august 2001 de către Franța și Germania. Memorandumul redactat de Spania și sprijinit de alte țări propune interzicerea clonării în scopuri terapeutice, deoarece, după cum spune documentul, contrar la ceea ce se afirmă în mod frecvent, clonarea în scopuri terapeutice presupune experimentarea pe embrioni umani și este incompatibilă cu cercetarea științifică legală și sigură [7].

Germania, Franța și Canada, sunt printre cele 23 de țări care au interzis clonarea umană. ONU încearcă să-i determine pe toți membrii organizației să interzică, de asemenea, clonarea. În aceste țări clonarea este ilegală și se pedepsește atât cu amendă, cât și cu pedeapsa de 10 ani de închisoare pentru cazurile grave de încălcare a legii.

Austria, Norvegia și Elveția au adoptat o poziție fermă de refuz al oricăror cercetări asupra embrionului uman: orice producere de embrioni în alt scop decât procrearea, este interzisă.

În Elveția interdicția este stipulată în constituția acestei țări.

În Danemarca, printr-o lege adoptată în 10 iunie 1997 este interzisă clonarea, dar sunt autorizate cercetările asupra embrionului uman a cărui vârstă este mai mică de 14 zile. Aceeași legislație există și în Suedia.

2. ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRAȚIUNII DE CLONARE

2.1. Obiectul infracțiunii

Pentru a cunoaște esența infracțiunii clonării omului, prevăzută de art. 144 al Codului Penal este necesară o analiză a elementelor obiective și subiective ale componenței de infracțiune respectivă.

Obiectul infracțiunii reiese din analiza pericolului social al infracțiunii, în special, din caracterul său. În afară de aceasta, capitolele Părții speciale ale Codului Penal sunt sistematizate și amplasate conform semnului obiectului atentatului, cu alte cuvinte, conform grupelor de relații sociale înrudite protejate de legea penală.

Prin urmare, obiectul devine cunoscut dacă se cunoaște din ce subgrup de infracțiuni face parte infracțiunea respectivă. Obiectul infracțiunii îl constituie relațiile sociale ocrotite de legea penală asupra cărora este îndreptată fapta social periculoasă și căreia i se cauzează un prejudiciu sau se creează un pericol real de a cauza un prejudiciu [8].

Obiectul infracțiunii se clasifică pe verticală în general, de gen și nemijlocit. Obiectul general pentru toate infracțiunile îl constituie totalitatea tuturor relațiilor sociale protejate de legea penală. Obiectul de gen este un grup de relații sociale omogene legate reciproc, protejate de legea penală contra infracțiunilor care, prin caracterul lor juridic, formează, de asemenea, un grup omogen.

După cum am afirmat, în funcție de semnul de gen al obiectului Partea specială a Codului Penal se divizează în capitole. Clonarea ține de infracțiunile contra securității omenirii. Anterior, în acest grup erau incluse doar infracțiunile de genocid și ecocid.

Obiectul de gen al acestor infracțiuni îl constituie relațiile sociale, care se formează în rezultatul respectării normelor de drept internațional și care asigură temeliile existenței statelor și popoarelor. Lucrul acesta este echitabil și pentru clonare.

Obiectul nemijlocit este o relație socială concretă, asupra căreia este îndreptat atentatul și căreia i se cauzează prejudiciu prin infracțiune sau se creează un pericol real de a cauza așa ceva.

Obiectul direct al clonării îl constituie relațiile sociale, care asigură demnitatea omului ca reprezentant al speciei umane, integritatea individuală și inviolabilitatea persoanei. Acesta este așa-zisul obiect nemijlocit principal.

Aici însă urmează să ne pronunțăm și asupra unui șir de obiecte directe suplimentare (facultative). Anume astfel vor fi viața și sănătatea mamei substituente, modul de reglementare a activității medicale.

Nu este cazul să vorbim despre obiectul infracțiunii într-o astfel de componență a infracțiunii.

Obiectul este un lucru al lumii exterioare existente în mod obiectiv, în legătură cu care se comite infracțiunea.

Infracțiunea de clonare prejudiciază, în primul rând, societatea care nu poate fi calificată nici ca obiect, nici ca victimă.

În cazul în care infracțiunea respectivă cauzează un prejudiciu fizic și moral persoanei (mamei substituente), ea poate fi recunoscută ca victimă (art. 59 din Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova).

Unii savanți identifică termenii „victimă” și „obiectul” infracțiunii, considerînd că în cazul atentatului asupra persoanei omul, în calitatea sa de ființă biologică, se poate manifesta în calitate de obiect.

Totodată, ni se pare mai convingător punctul de vedere advers. Obiectul infracțiunii constituie faptul din cauza căruia, asupra căruia este săvîrșită infracțiunea. Figura victimei apare deja după ce atentatul a fost săvîrșit, ca urmare a atentatului, dar nu în procesul acestuia.

2.2. Latura obiectivă a infracțiunii de clonare

Latura obiectivă a infracțiunii constituie manifestarea exterioară a atentatului social periculos. V. N. Kudreavțev menționează că partea obiectivă a infracțiunii este un proces al atentatului social periculos și ilegal asupra intereselor protejate de lege privit din partea sa exterioară din punctul de vedere al evoluției consecutive a evenimentelor și fenomenelor, care încep prin acțiunea (sau inacțiunea) criminală a subiectului și se încheie cu survenirea unui rezultat criminal [9].

Partea obiectivă a infracțiunii include totalitatea semnelor juridic importante. Semne obligatorii sunt fapta social periculoasă, rezultatul criminal și raportul de cauzalitate între ele. De semnele facultative țin situația, timpul, locul și metoda de comitere a infracțiunii.

Fapta pasibilă de pedeapsă penală trebuie să fie social periculoasă, ilegală, conștientizată și voluntară. Art. 14 al Codului Penal stabilește două forme de faptă social periculoasă:

a) acțiunea este un comportament volitiv activ, care include în sine totalitatea mișcărilor corpului, efectuate sub controlul conștiinței persoanei care acționează;

b) inacțiunea este un comportament volitiv pasiv, exprimat prin neexecutarea obligațiunii persoanei de a acționa.

Infraacțiunea de clonare este posibilă doar în formă de acțiune, pe deasupra această faptă include în sine o totalitate întreagă de acte ale comportamentului uman: din celula oricărei părți a organismului omenesc (somatică, adică nesexuală) este eliminat nucleul. Totodată, nucleul este eliminat și din celula (ovulul) sexual feminin. Mai apoi, nucleul celulei somatice este introdus în membrana ovulului. Ovulul cu un nou nucleu este supus acțiunii curentului electric, iar acesta stimulează diviziunea.

Astfel, apare embrionul. Embrionul se consideră ca fiind un germene al omului la stadiul de dezvoltare de până la 8 săptămâni. Mai apoi embrionul clonat este implantat în uterul mamei substituate, care îl poartă până la nașterea biologică firească.

Particularitatea infraacțiunii de clonare constă în faptul că executarea părții obiective de către o singură persoană, practic, este imposibilă. În aprecierea specialiștilor, pentru executarea acestor experiențe sunt necesare în cel mai rău caz un grup nu prea mare de savanți, condiții minimale de laborator și un buget de 1-2 milioane dolari SUA.

Totodată, specificul activității medicale și științifice respective exclude lipsa de informație privind caracterul și scopurile experiențelor efectuate, precum și săvârșirea infraacțiunii în comun cu alți participanți. Astfel, în acest caz se poate vorbi despre participare [11].

Articolul 41 al Codului Penal stipulează că se consideră participare cooperarea cu intenție a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infraacțiuni intenționate. Totodată, este necesar ca activitatea participanților să fie în cooperare în mod obiectiv și subiectiv.

Semnele obiective ale participării la clonare constau în următoarele:

- a) la infraacțiune participă două și mai multe persoane;
- b) acțiunile fiecăreia dintre ele sunt o condiție necesară pentru săvârșirea acțiunilor de către alți participanți;
- c) acțiunile fiecărui participant se află în raport de cauzalitate cu rezultatul general al infraacțiunii.

Semnele subiective vor ieși la suprafață în cazul examinării părții subiective a clonării omului.

Forma participării în acest caz este complexă, adică participanții au contribuit la săvârșirea infraacțiunii în calitate de autor, organizator, instigator și complice. Totodată, partea obiectivă este executată întotdeauna de doi și mai mulți autori, care pot executa cele mai diverse acțiuni ale părții obiective a componentei în virtutea caracterului special al acestei activități, posedarea obligatorie a unor cunoștințe și deprinderi speciale.

În legătură cu necesitatea coordonării activității mai multor persoane pentru realizarea scopurilor propuse și asigurarea eficienței acesteia, un rol important în clonarea omului îl joacă organizatorul infracțiunii.

El se deosebește de alți participanți, în primul rând, prin inițiativa pe care o manifestă în pregătirea infracțiunii, antrenarea altor persoane, participarea activă la elaborarea planului acțiunilor criminale, dirijarea activității criminale, coordonarea acțiunilor altor participanți.

În cadrul infracțiunii el se poate produce și în rol de autor, și de instigator, și de complice, cumulând aceste roluri sau executându-le consecutiv. Putem considera că figura instigatorului nu va avea în acest caz o importanță de sine stătătoare, căci determinarea altei persoane de a săvârși infracțiunea va fi realizată de rând cu alte acțiuni privind organizarea și pregătirea acestei infracțiuni de către organizator [10].

Figura complicelui, dimpotrivă, joacă un rol important. Fără a participa la acțiunile care constituie partea obiectivă, el contribuie activ la săvârșirea infracțiunii. Totodată, aici poate fi imperios necesar pentru participanți atât complicitatea intelectuală, cât și cea fizică.

Prin complicitatea intelectuală am putea înțelege furnizarea informației, contribuția prin anumite sfaturi, indicații, de exemplu, consultația specialistului în domeniul geneticii, biologiei moleculare, obstetricii ș.a.m.d., precum și promisiunea făcută anterior de a ascunde infractorul, urmele infracțiunii, mijloacele sau de a procura sau de a vinde astfel de obiecte.

Complicitatea fizică constituie acordarea autorului a ajutorului fizic prin pregătirea sau săvârșirea infracțiunii de către acesta prin punerea la dispoziție a mijloacelor în acest scop, de exemplu, bani, încăperi, instrumentar medical, utilaj de laborator, și eliminarea obstacolelor din calea săvârșirii acesteia, de exemplu, consimțământul medicului-șef al instituției medicale de a utiliza sala de operații, saloanelor spitalului.

În acest caz apare o întrebare firească: dacă executarea părții obiective în cazul clonării este imposibilă de către un singur om, atunci s-ar putea considera că art. 144 al Codului Penal prevede de la bun început răspunderea pentru săvârșirea acesteia în participație sau este necesară totuși o calificare suplimentară a art. 41 al Codului Penal?

Dat fiind formularea prea abstractă a art. 144 al Codului Penal, considerăm că s-ar putea face lumină în acest caz doar prin intermediul unei interpretări oficiale.

Infracțiunea de clonare atrage după sine un șir de consecințe social periculoase cu caracter material și imaterial. Unica consecință cu caracter material menționată în dispoziția art. 144 al Codului Penal este apariția ființei umane clonate.

Mai pot exista, de asemenea, consecințe materiale neindicate în dispoziție, cum ar fi cele fizice – decesul mamei substituente sau lezarea sănătății cu grad divers de gravitate. Survenirea

acestor consecințe va necesita o calificare suplimentară a art. 149 (lipsirea de viață din imprudență) și a art. 157 (vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății cauzată din imprudență).

În dispoziție nu sunt determinate nici consecințele imateriale, adică acele care apar ca urmare a dereglării relațiilor sociale, al căror obiect nu sunt lucrurile materiale ale lumii exterioare (de exemplu, demnitatea, morala, etica etc.) [12].

Componența acestei infracțiuni urmează a fi considerată ca materială, căci infracțiunea va lua sfârșit doar în cazul în care va surveni rezultatul criminal stipulat prin dispoziție – apariția unei ființe umane clonate și viabile.

Dat fiind faptul că art. 144 al Codului Penal prevede răspunderea penală pentru clonarea reproductivă, atunci timpul survenirii rezultatului criminal va fi acela în care se va putea vorbi despre începutul vieții unui copil clonat.

Această clipă va surveni odată cu prima respirație, atunci când plămînii nou-născutului se vor deschide, lucru despre care mărturisește, de obicei, primul țipăt. Dacă însă fapta orientată spre obținerea unui rezultat criminal prevăzut de dispoziție nu va conduce la obținerea acestuia, atunci nu va fi nici infracțiune încheiată.

Astfel, dacă embrionul clonat își va înceta dezvoltarea, se va produce o avortare, vor apărea complicații, care ar putea conduce la necesitatea unui avort sau vor atrage după sine decesul mamei substituente încă pînă la naștere, persoanele vinovate vor purta răspunderea pentru tentativa de clonare a omului – acțiune intenționată îndreptată nemijlocit spre săvîrșirea unei infracțiuni care din cauze independente de voința făptuitorului aceasta nu și-a produs efectul.

Totodată, cele săvîrșite urmează a fi calificate conform art. 27 și art. 144 ale Codului Penal. Dacă însă acțiunile celui vinovat vor fi întrerupte contra voinței sale la o etapă mai timpurie – înțelegerea prealabilă de a săvîrși o infracțiune, căutarea participanților, căutarea, fabricarea sau adaptarea mijloacelor ori instrumentelor, amenajarea laboratorului sau crearea altor condiții pentru săvîrșirea ei – răspunderea va surveni pentru pregătirea de clonare a omului conform pct. 1, art. 26 și art. 144 al Codului Penal.

Un semn obligatoriu al părții obiective a clonării îl constituie raportul de cauzalitate dintre fapta criminală prevăzută de dispoziția art. 144 al Codului Penal și consecințele criminale ale acesteia. Fapta se va afla în raport de cauzalitate cu efectul criminal în cazul în care:

1. Săvîrșirea tuturor acțiunilor părții obiective a anticipat în timp consecințele social periculoase. De altfel, intervalul de timp poate fi în acest caz arbitrar, dat fiind faptul că el depinde de evoluția proceselor fizicobiologice firești.

Termenul minimal al sarcinii, după consumarea căruia este posibilă nașterea unui copil sănătos, este de 28 de săptămâni sau 196 de zile. Termenul maximal este determinat în pct. 3, art. 47 al Codului familiei al Republicii Moldova, conform căruia paternitatea va fi recunoscută în cazul în care copilul se va naște în termenul care nu va depăși 300 de zile de la divorț sau de la decesul soțului mamei [1].

Astfel, crearea embrionului omului pe calea clonării și implantarea acestuia în uterul mamei substituente trebuie să anticipeze din timp nașterea copilului de la 196 până la 300 de zile.

2. Acțiunile persoanelor vinovate trebuie nu numai să anticipeze în timp, dar și să creeze posibilități reale pentru survenirea consecințelor prevăzute de dispoziția articolului în timpul săvârșirii sale, pentru ca consecințele survenite să constituie efectul anume al acestei fapte, dar nu al alteia (de exemplu, fecundarea biologică firească sau fecundarea in vitro).

3. Acțiunile persoanelor vinovate trebuie să atragă după sine în mod inevitabil survenirea rezultatului criminal.

Cea mai mare importanță juridică printre semnele facultative ale laturii obiective (cum ar mai fi timpul, locul, mijloacele și condițiile) o are metoda săvârșirii infracțiunii, ceea ce înseamnă totalitatea procedeelelor, pe care le aplică persoanele vinovate în săvârșirea faptei social periculoase.

Articolul 144 al Codului Penal indică în mod direct asupra metodei de săvârșire a acestei infracțiuni – crearea ființelor umane prin clonare. În modalitatea săvârșirii infracțiunii sunt incluse, de asemenea, aplicarea de către persoana vinovată a instrumentelor și mijloacelor, adică a obiectelor materiale din lumea exterioară, cu ajutorul cărora se săvârșește infracțiunea (pentru clonare acestea pot fi utilajul de laborator, instrumentarul medical, reactivile chimice etc.).

2.3. Subiectul infracțiunii

Subiectul infracțiunii este o persoană fizică responsabilă, care în timpul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta stabilită de lege pentru răspunderea penală (pct. 1, art. 21 al Codului penal).

Potrivit noului Cod penal al Republicii Moldova, subiect al infracțiunii poate fi și o persoană juridică. Aceasta însă poartă răspunderea penală pentru săvârșirea doar a unor anumite infracțiuni, prevăzute direct de lege. Infracțiunea de clonare nu face parte din rîndul acestora.

În calitate de semne obligatorii ale subiectului clonării omului vor fi următoarele semne: persoana fizică, responsabilitatea, atingerea vârstei pentru răspunderea penală.

Persoanele fizice sunt cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni străini și apatrizi, persoanele care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova și nu dispun de dovezi că posedă cetățenia altui stat. Toate persoanele care au săvârșit infracțiunea de clonare a omului pe teritoriul Republicii Moldova sunt trase la răspunderea penală în conformitate cu Codul Penal al Republicii Moldova (pct. 1, art. 11 al Codului Penal).

Responsabilitatea este o stare psihologică a persoanei, care este capabilă să conștientizeze caracterul prejudiciabil al faptei sale, are capacitatea de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile (art. 22 al Codului Penal).

Art. 144 al Codului Penal stabilește răspunderea penală pentru săvârșirea infracțiunii de clonare a omului în formă de privațiune de libertate pe un termen de la 7 la 15 ani. În conformitate cu noua clasificare a infracțiunilor dată în art. 16 al Codului Penal, infracțiunea respectivă ține de infracțiunile grave.

Pct. 1, art. 21 al Codului Penal stipulează că, în cazul săvârșirii unor infracțiuni grave, persoanele vinovate sunt pasibile de răspundere de la vârsta de 14 ani. În legătură cu faptul că infracțiunea de clonare este săvârșită cu participație, vom menționa că, dacă la infracțiune participă câteva persoane, dintre care doar una corespunde semnelor subiectului, iar celelalte sunt sau iresponsabile, sau n-au atins vârsta răspunderii penale, persoana respectivă va purta răspundere pentru participație, dar nu pentru săvârșirea infracțiunii de una singură.

Aici este necesar să menționăm, de asemenea, norma de drept care se conține în pct. 2, art. 12 al Codului Penal – dacă participantul la săvârșirea infracțiunii comise peste hotare a acționat pe teritoriul Republicii Moldova, asupra unei astfel de participații se extinde acțiunea legii penale a Republicii Moldova, chiar dacă această faptă nu se pedepsește la locul săvârșirii ei.

În sfârșit, este necesar să menționăm că infracțiunea respectivă poate fi săvârșită doar de o persoană investită, pe lângă semnele obligatorii, cu unele semne suplimentare, adică de un subiect special.

Dar va fi mai exact dacă vom afirma, că aceasta este o componentă cu un autor special, dar nu cu un subiect. Rolul altor participanți îl pot juca subiecții generali. Semnele, care îl caracterizează pe autorul special, reflectă profesiunea și ocupația sa. Aceasta trebuie să fie o persoană, care posedă cunoștințe în domeniul geneticii, biologiei moleculare, medicinei reproductive (savanți, colaboratori ai instituțiilor de cercetări științifice, laboranți etc.) [13].

Crearea ființelor umane prin intermediul clonării constituie, conform noului Cod Penal al Republicii Moldova, o infracțiune gravă contra securității omenirii, care atentează la demnitatea omului, la viața și sănătatea mamei substituente și, într-o anumită măsură, la ordinea de reglementare a activității medicale în Republica Moldova.

Această infracțiune poate fi strâns legată cu un șir de alte componente prevăzute de noul Cod Penal. Astfel, dacă fapta respectivă va atrage din imprudență moartea mamei substituente, răspunderea va surveni pentru un cumul de sentințe conform art. 149 al Codului Penal, iar vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății cauzată din imprudență conform art. 157 al Codului Penal.

Dat fiind faptul că activitatea respectivă este urmărită prin lege, ea, mai curînd, va fi practică în instituții medicale private ilegale, iar în acest caz răspunderea va surveni prin cumul de sentințe conform art. 214 Practicarea ilegală a medicinei sau a activității farmaceutice fără calificarea suplimentară conform art. 149 și art. 157, în cazul în care vor surveni asemenea consecințe, dat fiind faptul că ele sunt asimilate de art. 214 al Codului Penal.

În cazul în care asemenea experiențe vor fi efectuate în instituții medicale de stat cu consimțământul persoanelor cu funcții de răspundere beneficiind de starea lor de serviciu în interese personale, calificarea suplimentară va fi efectuată conform art. 327 al Codului Penal.

Infracțiunea de clonare poate fi strâns legată și să necesite calificarea conform art. 158 Constrângerea persoanei la prelevarea organelor sau țesuturilor pentru transplantare, dacă ele sunt prelevate pentru aplicarea ulterioară în calitate de material genetic pentru clonare și conform art. 161 Efectuarea fecundării artificiale sau a implantării embrionului fără consimțământul pacientei față de mama substituentă.

Pe teritoriul Republicii Moldova nu s-au efectuat niciodată experiențe în domeniul clonării omului. Dar a fost clonat, cel puțin, un om în lume? La ora actuală nimeni nu dispune de astfel de date. Există doar declarații gratuite ale reprezentanților companiei CLONAIID, care nu sunt susținute de nici un fel de dovezi. Dar nu poate fi exclusă o asemenea posibilitate. Dacă savanții au putut crea mamifere viabile pe calea clonării, practic, nimeni nu-i poate împiedica să facă lucrul acesta și în ceea ce privește specia Homo [14].

2.4. Latura subiectivă a infracțiunii de clonare

Latura subiectivă a infracțiunii reflectă procesele interioare, care au loc în sferile conștiință și volitivă ale persoanei care săvârșește sau se pregătește să săvârșească infracțiunea. De semnele care o caracterizează țin vinovăția (ca semn obligatoriu), mobilul și scopul (ca semne facultative). Unii autori mai adaugă aici și emoțiile. Luate în ansamblu, ele ne oferă o reprezentare despre procesul interior care are loc în psihicul persoanei și reflectă legătura conștiinței și voinței sale cu fapta social periculoasă săvârșită.

Vinovăția este atitudinea psihică a persoanei față de fapta social periculoasă concretă săvârșită de ea și față de consecințele sale social periculoase, exprimate în formă de intenție sau imprudență.

Noțiunea de vinovăție este necesar să fie examinată cu luarea în considerare a criteriilor intelectual și volitiv.

Criteriul intelectual constă în conștientizarea de către persoana vinovată a caracterului social periculos al faptei săvârșite de ea (în componentele formale) și în prevederea consecințelor sale social periculoase (în componentele materiale).

Criteriul volitiv caracterizează raportul subiectului infracțiunii față de fapta săvârșită și consecințele sale.

Luarea în considerare și raportul acestor două criterii ne oferă dreptul de a diviza vinovăția în următoarele forme: cu intenție (art. 17 al Codului Penal) și din imprudență (art. 18 al Codului Penal). Săvârșirea clonării omului în cazul participației obligatorii exclude forma vinovăției din imprudență. Art. 41 al Codului Penal indică asupra intenției ca formă de vinovăție în cazul participației. Anume ea face ca activitatea criminală a participanților să fie în comun.

Totodată, intenția poate fi doar directă. Aspectul intelectual al intenției participanților la această infracțiune se deosebește de acest aspect la persoana care acționează de una singură. El nu numai că presupune conștientizarea caracterului social periculos al activității sale și prevederea rezultatului său social periculos în formă de naștere a copilului clonat, dar și reclamă cunoașterea reciprocă a activității criminale în comun cu alte persoane [15].

Conștientizarea caracterului de drept penal, care este o expresie juridică a pericolului social, nu este inclusă în mod tradițional în formula intenției în virtutea prezumției juridice străvechi: ignorantia legis neminem excusat. Doar în cazurile în care persoana n-a putut conștientiza că fapta săvârșită de ea este una social periculoasă și interzisă de legea penală, nu este pasibilă de răspunderea penală.

Aspectul volitiv se caracterizează prin intenția unică de a săvârși una și aceeași infracțiune (clonarea omului) și prin dorința de a participa la o asemenea activitate criminală comună și de a realiza consecințe social periculoase.

Intenția în cazul infracțiunii de clonare a omului va fi chibzuită din timp (între apariția intenției și realizarea sa va exista un anumit interval de timp destul de considerabil), simplă și concretă (persoanele vinovate își imaginează destul de clar consecințele acțiunilor lor – apariția ființei umane clonate).

Semnele facultative – mobilul, scopul, emoțiile devin obligatorii doar cu condiția, că legiuitorul le va include în această calitate în construcția componentei infracțiunii respective. În

celelalte cazuri ele pot influența calificarea faptei sau pot fi luate în considerare în cazul individualizării pedepsei ca o circumstanță care atenuează sau agravează răspunderea.

Mobilul este o pornire interioară condiționată de anumite cerințe și interese, care-i provoacă persoanei hotărârea de a săvârși infracțiunea. Acționând asupra conștiinței omului, mobilul formează direcția voinței sale, determină caracterul acțiunilor sale. Mobilul persoanelor care săvârșesc clonarea omului poate fi diferit – religios (o sectă de raeliți), aviditatea (costul clonării omului în cadrul companiei „CLONAIID” este de aproximativ 200 000 dolari SUA), cariera (ce s-ar zice, dar clonarea omului este o descoperire științifică extraordinară, care-l poate, pur și simplu, immortaliza pe autor).

Scopul infracțiunii se constituie în baza mobilului – imaginea ideală a efectului criminal dorit, la realizarea căruia speră infractorul. Scopul acestei infracțiuni constă în crearea ființei umane prin clonare.

Mobilul și scopul constituie împreună activitatea intelectuală și volitivă a persoanei în vederea săvârșirii infracțiunii. Emoțiile sunt retrăirile pe care le încearcă omul în legătură cu propria stare, fapta săvârșită sau evenimentele din realitatea înconjurătoare. Ele nu constituie o sursă de acțiuni ale omului, ele doar imprimă proceselor psihice o anumită nuanță, contribuie la apariția mobilului, îl orientează pe om spre un anumit scop.

Ar fi de mirare însă dacă emoțiile vor avea vreo importanță oarecare în componența infracțiunii de clonare a omului, pentru că ele sunt cele mai caracteristice în cazul apariției bruște a intenției, mai ales când persoana este în stare de afect. Totodată, intenția chibzuită din timp presupune o abordare mai calmă, echilibrată în cazul săvârșirii infracțiunii [5].

3. ASPECTE PRACTICE PRIVIND INFRAȚIUNEA DE CLONARE

3.1. Răspunderea survenită în urma infracțiunii de clonare

Răspunderea penală se angajează în situația în care personalul medical săvârșește o faptă ilicită care întrunește toate elementele constitutive ale infracțiunii. Răspunderea penală medicală reprezintă consecința încălcării valorilor sociale ocrotite prin dispozițiile legale care reglementează infracțiuni, de către medic sau de către unitatea sanitară, cu forma de vinovăție indicată în ipoteza normelor de incriminare, infracțiuni incriminate în Codul penal și în legi speciale, etc.

Analizând reglementările legale în materie putem afirma că infracțiunile specifice răspunderii penale medicale sunt infracțiuni săvârșite în exercitarea profesiei de medic, cu ocazia furnizării serviciului medical, și raportat la natura relației medic-pacient dar și finalitatea actului medical, aceea de a conserva și de a îmbunătăți starea de sănătate a pacientului, aceste infracțiuni sunt săvârșite, în marea lor majoritate, din culpă, excepțiile de la această regulă putând fi identificate în cazul infracțiunilor de corupție și de serviciu.

Republica Moldova și-a asumat angajamentul de a lua măsurile adecvate în scopul de a asigura accesul echitabil la îngrijiri de sănătate de calitate adecvată, prin ratificarea Convenției europene pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și ale medicinei, primul instrument juridic internațional generator de obligații de natură să protejeze demnitatea, drepturile și libertățile ființei umane împotriva oricărei aplicări abuzive a progreselor biologiei și medicinei și care enunță o serie de principii și interdicții privind genetica, cercetarea medicală, consimțământul persoanei pentru intervenții în domeniul sănătății, dreptul la respectarea vieții private, prelevarea de organe și țesuturi.

În prezent, sistemul ocrotirii sănătății din Republica Moldova trece prin etapa reformelor și alinierii la standardele europene, fiind revizuite și adoptate acte normative noi în domeniu, chemate să pună în aplicare schimbările în acest sector, să asigure o asistență medicală primară de înaltă calitate, să îmbunătățească guvernarea în materie de sănătate și finanțarea asistenței medicale [7].

În executarea obligațiilor sale profesionale, medicul nu este în drept să supună pacientul unui risc nejustificat, nici chiar cu acordul acestuia.

Codul penal al Republicii Moldova incriminează în Capitolul I destinat infracțiunilor contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război, art. 144 infracțiunea de clonare care constă în crearea ființelor umane prin clonare și se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani.

3.2. Analiza aspectelor juridice și etice în materia infracțiunii de clonare

Nicio țară nu sprijină astăzi clonarea reproductivă a celulelor umane. De la crearea lui Dolly, țările și comunitatea internațională încearcă să împiedice clonarea oamenilor pentru a produce copii.

Opinia publică mondială a fost profund impresionată de știrea publicată pentru prima oară de presă în primăvara anului 1997 în legătură cu clonarea unei oi de către o echipă de cercetători britanici. Reacția pe plan mondial a fost imediată.

Astfel, Biserica Catolică s-a opus întru totul clonării, iar președintele francez Jacques Chirac a cerut revizuirea legislației, astfel încât să fie evitată posibilitatea duplicării ființelor umane. Președintele Chirac a specificat că legislația franceză a interzis încă din 1994 experimentele pe embrioni umani, precum și obținerea unor astfel de embrioni pentru cercetări.

Malayezia a decis să interzică clonarea umană, permițând-o în schimb pe cea pe animale. Guvernul malaezian a considerat clonajul uman ca fiind imoral și împotriva Creației Divine.

În SUA, unde s-a realizat clonarea a două maimuțe, precum și un experiment privind un pui de găină care a dobândit o voce de prepeliță, președintele Bill Clinton a interzis folosirea fondurilor federale pentru cercetări privind clonarea umană și a cerut oamenilor de știință din sectorul particular să se retragă de la un asemenea gen de experimente. După cum a spus președintele Clinton adresându-se savanților fiecare viață este unică, rezultatul unui miracol care trece dincolo de barierele laboratoarelor științifice. Trebuie să respectăm acest dar și să rezistăm tentației de a ne multiplica [4].

În SUA, Camera Reprezentanților a dat o hotărâre prin care clonarea umană este considerată ilegală, dar Senatul încă nu s-a pronunțat în această privință. Părerile înclină totuși spre acceptarea doar a clonării terapeutice. S-a propus legalizarea clonării terapeutice ca unica modalitate de a cerceta, cu șanse de reușită, sfere până acum inaccesibile medicinei obișnuite, criteriul fundamental pentru finanțarea unor astfel de programe fiind ca obiectivul principal să fie găsirea unor tratamente pentru bolile incurabile. Vastul domeniu al științei și cercetării trebuie să se bazeze pe respectarea unei stricte moralități.

În cadrul UE este interzisă orice încercare de clonare a unei ființe umane. Convenția internațională privind drepturile omului și bio-medicina precizează că prin clonare se înțelege crearea unei ființe umane identice genetic cu o altă ființă umană, indiferent dacă este în viață sau decedată.

Identitate genetică înseamnă existența aceluiași set de gene la persoanele în cauză. Fiecare stat parte la această Convenție devine parte și la Protocolul său adițional, din 12 ianuarie 1998,

privind aplicarea biologiei și a medicinei cu privire la interzicerea clonării ființelor umane. Majoritatea țărilor au prevederi legislative care interzic categoric clonarea ființei umane.

În august 2000, Anglia legiferează clonarea pentru obținerea de țesuturi și organe pentru tratament (clonarea terapeutică este permisă, dar nu și cea reproductivă) [14].

Din punct de vedere bioetic, avem de-a face cu afectarea diversității genetice. Va rezulta o populație relativ uniformă. Extrapolând, în caz de afectare a unui individ cu un anumit tip de virus, această uniformitate poate determina îmbolnăvirea întregii populații.

În continuare, enumeram:

a. Posibilitatea ca prin această metodă să se ajungă la anumite malformații genetice la urmașii clonelor. S-a demonstrat că aceste clone sunt predispuse la îmbolnăviri și îmbătrânirea prematură. Nucleul se prelevează de la o celulă adultă, o celulă având un număr limitat de diviziuni celulare;

b. Posibilitatea creării unor supraoameni și a unor infraoameni (utilizați ținut: supraoamenii constituie elita = clasa alfa, clasa de mijloc = clasa beta, iar infraoamenii, cei care trebuie să muncească, constituie clasa inferioară = clasa gama);

c. Ar putea înlătura comportamentul sexual normal al oamenilor (situații extreme - ca de ex. n-ar mai fi nevoie de reproducere sexuate).

3.3. Argumente în favoarea prevenirii aclonării

Biotehnologia și intervențiile în genetică, inclusiv umană, au un rol din ce în ce mai important într-o gamă largă de sectoare, iar protecția invențiilor biotehnologice prezintă cu siguranță o importanță fundamentală pentru dezvoltarea economică națională și comunitară.

Experimentele și cercetările în domeniul geneticii umane, în afară de rezultatele pozitive și inovatoare, pot duce la abuzuri sau chiar infracțiuni.

De aceea, aceste cercetări urmează a fi efectuate doar în cadrul legal și cu respectarea strictă a drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Suporterii clonării susțin că utilizarea neglijentă a termenului clonare a produs confuzie în rândul publicului, cu consecințe asupra științei. Clonarea reproductivă plasează o celulă umană modificată în uterul unei femei. Prin contrast, clonarea terapeutică se desfășoară într-un laborator și nu poate duce la apariția unei ființe umane.

Diferențele tehnice clare între clonarea terapeutică și cea reproductivă și consensul internațional împotriva clonării reproductive arată că există un pericol mic de “alunecare” care să ducă de la clonarea care vindecă la clonarea care este condamnată universal.

Suporterii sunt de acord că tehnologia clonării trebuie reglementată. Prin proceduri și asigurări legislative, societatea poate determina ce fel de clonare este acceptabilă și ce clonare nu este acceptabilă.

Clonarea reproductivă poate fi identificată, izolată, condamnată conform codului penal și, când este necesar, pedepsită fără a se limita astfel clonarea terapeutică.

Deși sunt îngrijorați cu privire la experimentele care implică ființa umană, suporterii clonării terapeutice afirmă că “embrionii” folosiți în cercetare sunt într-adevăr blastocite mici de celule stem nediferențiate.

Aceste blastocite ar putea fi aruncate sau distruse de clinicile de fertilizare și instituțiile medicale.

Prin clonarea terapeutică, aceste celule pot fi salvate și utilizate în folosul vieții. Suporterii argumentează că acest tip de clonare promite alinarea suferinței umane și promovarea cunoașterii [12].

Obținerea celulelor și a țesuturilor prin clonare terapeutică oferă o mare speranță multor pacienți incurabili, afirmă profesoara Eva Syklova, directoare a Institutului de medicină experimentală al Academiei de Științe din Praga.

Această cercetare va fi ghidată de motivație și de principii democratice: rezultatele vor fi supuse revizuirii de către alți cercetători și activitatea științifică va fi desfășurată numai cu informarea și acordul societății.

Oponenții clonării terapeutice spun că procesele “diferite” din cele două tipuri de clonare se bazează pe distrugerea embrionilor umani. Astfel, spun ei, nu este nicio diferență din punct de vedere moral între cele două clonări.

Clonarea neagă drepturile fundamentale ale persoanelor și le reduce la aspecte tehnice sau medicale.

După cum notează Okon Efiog Isong de la misiunea ONU din Nigeria, Națiunile Unite au fost create cu scopul principal de a stopa toate actele care ar putea viola sanctitatea și demnitatea vieții – inclusiv aplicarea științei și tehnologiei.

Este, într-adevăr, un paradox de neconceput că susținătorii clonării umane în scop terapeutic ar accepta distrugerea sau sacrificarea vieții – pentru că embrionul uman înseamnă viață, viață în stadiu incipient – pentru a salva altă viață.

Oponenții mai argumentează că această clonare dă preferință vieții apărute deja față de viața nenăscută care nu își poate exprima opinia.

Odată ce embrionul este selectat pentru clonarea terapeutică, acea viață a luat sfârșit. Este responsabilitatea celor care pot să vorbească să se exprime pentru cei care nu pot să vorbească.

Mai mult, celulele stem necesare în cercetare pot fi procurate din alte surse, cum ar fi sângele din cordonul ombilical. Astfel, utilizarea embrionilor clonați nu mai este necesară.

Criticii notează și divergența dintre costurile clonării și posibilele beneficii pentru umanitate. Orice progrese științifice sau medicale sînt la mulți ani distanță, spun ei.

De succese vor beneficia, cu precădere, cei bogați și influenți. Banii și efortul științific alocate clonării ar putea să fie îndreptate spre rezolvarea problemelor curente – SIDA, malarie și tuberculoză. Aceste fonduri ar putea ajuta zeci de milioane de oameni dintre cei mai săraci chiar acum.

Deciziile în aceste chestiuni nu pot fi lăsate pe seama savanților. Oamenii de știință doresc să facă orice poate fi făcut. Ei nu se gîndesc mereu ce ar trebui făcut. Dezbateră cu privire la clonare pune întrebarea ce înseamnă să fii om [10].

În ciuda tuturor progreselor omeniirii în domeniul cunoașterii, oamenii încă încearcă să găsească răspunsul la această întrebare fundamentală.

ÎNCHEIERE

Cercetările științifice desfășurate pe parcursul analizei literaturii de specialitate, asimilate deprinderilor aplicative acumulate, au determinat înaintarea unui șir de concluzii generale și recomandări, inclusiv cu caracter de lege ferenda, care au ca obiect infracțiunea de clonare. În particular, concluziile generale ale tezei sunt:

1. Clonarea este procesul prin care dintr-o singură celulă cultivată se obține o colonie de celule identice. Cuvântul clonare vine de la grecescul klon – ramură.

Metoda constă în prelevarea unui ovul din care se scoate nucleul, în locul căruia se introduce nucleul unei celule embrionare din faza de blastocit. Apoi, ovulul în care s-a făcut transferul de nucleu se va introduce într-o “mamă purtătoare”. Se va realiza în felul acesta o copie fidelă a pruncului născut pe cale naturală.

2. La nivel național, protecția juridică a geneticii umane este asigurată de legile supreme ale statelor, legile penale, precum și de legi speciale. E de menționat faptul că domeniile de reglementare diferă, la fel și spectrul acțiunilor incriminate.

Sunt reglementate diferit astfel de aspecte ca: statutul embrionilor și al feților, poziția mamelor de substituție, conceptul de moarte și avort, situația donatorilor de țesuturi și de organe, eutanasia activă și pasivă etc.

3. Nicio țară nu sprijină astăzi clonarea reproductivă a celulelor umane. De la crearea lui Dolly, țările și comunitatea internațională încearcă să împiedice clonarea oamenilor pentru a produce copii.

Infracțiunea de clonare face parte din crimele și delictele privind manipularea genetică. Motivele care i-au determinat pe membrii Consiliului Europei la interzicerea experimentului de clonare a ființei umane au servit drept rațiuni și pentru legislatorul Republicii Moldova pentru a incrimina și sancționa clonarea ființelor umane.

4. Obiectul este un lucru al lumii exterioare existente în mod obiectiv, în legătură cu care se comite infracțiunea.

Infracțiunea de clonare prejudiciază, în primul rând, societatea care nu poate fi calificată nici ca obiect, nici ca victimă.

Obiectul direct al clonării îl constituie relațiile sociale, care asigură demnitatea omului ca reprezentant al speciei umane, integritatea individuală și inviolabilitatea persoanei. Acesta este așa-zisul obiect nemijlocit principal.

5. Latura obiectivă a infracțiunii constituie manifestarea exterioară a atentatului social periculos. Partea obiectivă a infracțiunii include totalitatea semnelor juridic importante. Semne

obligatorii sunt fapta social periculoasă, rezultatul criminal și raportul de cauzalitate între ele. De semnele facultative țin situația, timpul, locul și metoda de comitere a infracțiunii.

6. Subiectul infracțiunii este o persoană fizică responsabilă, care în timpul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta stabilită de lege pentru răspunderea penală.

În calitate de semne obligatorii ale subiectului clonării omului vor fi următoarele semne: persoana fizică, responsabilitatea, atingerea vârstei pentru răspunderea penală.

În sfârșit, este necesar să menționăm că infracțiunea respectivă poate fi săvârșită doar de o persoană investită, pe lângă semnele obligatorii, cu unele semne suplimentare, adică de un subiect special.

7. Latura subiectivă a infracțiunii reflectă procesele interioare, care au loc în sferile conștientă și volitivă ale persoanei care săvârșește sau se pregătește să săvârșească infracțiunea. De semnele care o caracterizează țin vinovăția (ca semn obligatoriu), mobilul și scopul (ca semne facultative). Săvârșirea clonării omului în cazul participației obligatorii exclude forma vinovăției din imprudență. Semnele facultative – mobilul, scopul, emoțiile devin obligatorii doar cu condiția, că legiuitorul le va include în această calitate în construcția componentei infracțiunii respective.

8. Codul penal al Republicii Moldova incriminează în Capitolul I destinat infracțiunilor contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război, art. 144 infracțiunea de clonare care constă în crearea ființelor umane prin clonare și se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani.

9. În cadrul UE este interzisă orice încercare de clonare a unei ființe umane. Convenția internațională privind drepturile omului și bio-medicina precizează că prin clonare se înțelege crearea unei ființe umane identice genetic cu o altă ființă umană, indiferent dacă este în viață sau decedată.

10. Experimentele și cercetările în domeniul geneticii umane, în afară de rezultatele pozitive și inovatoare, pot duce la abuzuri sau chiar infracțiuni.

Oponenții clonării terapeutice spun că clonarea neagă drepturile fundamentale ale persoanelor și le reduce la aspecte tehnice sau medicale.

BIBLIOGRAFIE

Izvoare Normative

1. Codul familiei al Republicii Moldova nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.47-48 din 26.04.2001.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122974&lang=ro
2. Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 72-74 din 14.04.2009.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109495&lang=ru
3. **Legea Republicii Moldova privind sănătatea reproducerii nr.138 din 15.06.2012.** În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 205-207 din 28.09.2012.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106297&lang=ro

Monografii, Articole de specialitate

4. Antoniu G. Tratat de drept penal. Introducere în dreptul penal. București, 2015.
5. Basarab M. Drept penal. Partea generală. București, 1999.
6. Brînză S., Stati V. Drept penal. Partea specială. Chișinău, 2011.
7. Bujor V., Buga L. Drept penal comparat. Note de curs. Chișinău, 2003.
8. Deleanu I. Biologie și drept. Cluj-Napoca, 2003.
9. Diaconu Gh. Drept penal. Partea generală. Vol. I. București, 2013.
10. Harris J. Clone, gene și nemurire. Etica și revoluția genetic. București, 2003.
11. Ifrim O.R. Manual de drept penal. Partea generală. Craiova, 2014.
12. Jacota A., Bara I. Dicționar explicativ de genetică. Chișinău, 2006.
13. Năsui G. Practica medicală. Ghid juridic. București, 2000.
14. Pop T. Drept penal comparat. Partea generală. Cluj, 2012.
15. Scripcaru Gh., Ciucă A. Bioetica, științele vieții și drepturile omului. București, 2008.